

Murat KAYMAK

Hâkim

**MAKUL SÜREDE
YARGILANMA HAKKI VE
BU HAKKIN AVRUPA
İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ
İLE TÜRK HUKUKUNA
YANSIMASI**

HER ŞEYİN EN MÜHİM NOKTASI, BAŞLANGIÇTIR.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	3
İÇİNDEKİLER.....	5
KISALTMALAR.....	13
GİRİŞ.....	15

BÖLÜM I

ADİL YARGILANMA HAKKI VE KAPSAMI

1.1. HAK KAVRAMI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	17
1.2. İNSAN HAKLARI KAVRAMI.....	20
1.2.1. İnsan Hakları Kavramı Hakkında Genel Bilgiler	20
1.2.2. İnsan Hakları İle İlgili Evrensel ve Bölgesel Düzenlemeler.....	23
1.3. ADİL YARGILANMA HAKKI	27
1.3.1. Kavram ve Genel Bilgiler	27
1.3.2. Adil Yargılanma Hakkının Tatbik Alanı	30
1.3.2.1. Genel Bilgiler	30
1.3.2.2. Medeni Hak ve Yükümlülük Kavramı	31
1.3.2.2.1. Genel Bilgiler	31
1.3.2.2.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/1. Maddesi Kapsamında Medeni Hak ve Yükümlülük Niteliğinde Kabul Edilen İşlemler	33

1.3.2.2.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6/1. Maddesi Kapsamında Medeni Hak ve Yükümlülük Niteliğinde Kabul Edilmeyen İşlemler.....	36
1.3.2.2.4. Hak ve Uyuşmazlık Kavramları.....	37
1.3.2.3. Cezai Süreç Kavramı.....	39
1.3.2.3.1. Genel Bilgiler.....	39
1.3.2.3.2. Suçun Ulusal Hukuktaki Tasnifi.....	41
1.3.2.3.3. Suçun Niteliği.....	42
1.3.2.3.4. Fiile İlişkin Yaptırımın Niteliği ve Ağırılık Derecesi.....	43
1.3.3. Adil Yargılanma Hakkının Unsurları.....	46
1.3.3.1. Genel Bilgiler.....	46
1.3.3.2. Mahkemeye Başvurma Hakkı.....	47
1.3.3.3. Kanunla Kurulmuş, Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı.....	49
1.3.3.4. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı.....	53
1.3.3.4.1. Genel Bilgiler.....	53
1.3.3.4.2. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri.....	55
1.3.3.4.3. Duruşmada Hazır Bulunma, Susma ve Kendini Suçlamama Hakkı.....	56
1.3.3.4.4. Delil Kuralları.....	58
1.3.3.4.5. Gerekçeli Karar Hakkı.....	59
1.3.3.5. Aleni Yargılanma Hakkı.....	61
1.3.3.6. Makul Sürede Yargılanma Hakkı.....	62

1.3.3.7. Masumiyet Karanesi.....	62
1.3.3.8. Saniğa Tanınan Asgari Güvenceler	65

BÖLÜM II

MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKI VE BU HAKKA İLİŞKİN OLARAK AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ İLE TÜRK HUKUKUNDA YER ALAN DÜZENLEMELER

2.1. MAKUL SÜRE KAVRAMI VE KAPSAMI	69
2.2. MAKUL SÜRENİN KABUL EDİLMESİNDEKİ MAKSAT.....	72
2.3. MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKININ USUL EKONOMİSİ VE TEKSİF İLKESİ İLE BAĞLANTISI.....	73
2.4. YARGILAMADA MAKUL SÜRE İLE TUTUKLULUKTA MAKUL SÜRE AYRIMI.....	76
2.5. MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASIYLA AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNE BAŞVURU YAPILABİLMESİ İÇİN GEREKLİ KOŞULLAR	78
2.5.1. Başvurucunun Makul Sürede Yargılanma Hakkı İhlal Edilmiş Bir Mağdur Olması	78
2.5.2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhmaline Yönelik İç Hukukta Oluşturulmuş ve AİHM Taraından da Etkinliğı Kabul Edilmiş Olan Yolların Tüketilmiş Olması.....	80
2.5.3. Başvurunun Etkin İç Hukuk Yolunun Tüketilmesi Sonrasında 6 Ay İçinde Yapılmış Olması.....	82
2.5.4. Başvurucunun Uzun Yargılama Sebebiyle Uğradığı Zararın Önemli Nitelikte Olması	83

2.5.5. Mahkemenin Zaman Açısından Yetkisi	84
2.5.6. Mahkemenin Taleple Bağlılığı Durumu	85
2.6. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN MAKUL SÜRENİN BELİRLENMESİ BAĞLAMINDA DİKKATE ALDIĞI SÜRE	86
2.6.1. Ceza Davalarında Sürenin Başlangıcı ve Sonu	86
2.6.2. Hukuk Davalarında Sürenin Başlangıcı ve Sonu.....	88
2.6.3. İdari Yargılama Yönünden Sürenin Başlangıcı ve Sonu	90
2.7. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ	91
2.7.1. Davanın Karmaşıklığı.....	91
2.7.2. Başvurucunun Davranışları	94
2.7.3. Yetkili Makamların Tutum ve Davranışları	97
2.7.3.1. Yetkili Makamların Kusuru ve İhmali	97
2.7.3.2. Yapısal Sorunlar	99
2.7.4. Uyuşmazlık Konusunun Başvurucu Açısından Önemi	101
2.8. YARGILAMA FAALİYETİNİN MAKUL SÜRE İÇERİSİNDE SONUÇLANDIRILAMAMASI VE BU DOĞRULTUDA AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN 41. MADDESİ.....	102
2.9. TÜRK HUKUKUNDA MAKUL SÜRE.....	105
2.9.1. Genel Bilgiler	105
2.9.2. Anayasa'da Makul Süre.....	106
2.9.3. Medeni Usul Hukukunda Makul Süre	116

2.9.4. İdari Yargıda Makul Süre	117
2.9.5. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Makul Süreye Hizmet Eden	118
2.9.5.1. Uzlaştırma.....	118
2.9.5.2. Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığına Dair Karar	121
2.9.5.3. Kovuşturmayla Yer Olmadığına Dair Karar	122
2.9.5.4. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi	125
2.9.5.5. Kesintisizlik İlkesi	127
2.9.5.6. İddianamenin Okunması Prensibinin Son Bulması.....	129
2.9.5.7. Sanığın Yokluğunda Duruşma Yapılması.....	129
2.9.5.8. Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS).....	131

BÖLÜM III

GEÇİKME SORUNU VE TÜRK HUKUKUNDA YARGILAMANIN HIZLANDIRILMASI VE İŞ YÜKÜNÜN AZALTILMASINA DAİR DÜZENLEMELER

3.1. GEÇİKME SORUNU	133
3.1.1. Genel Olarak	133
3.2.2. Gecikme Sebepleri	134
3.2.2.1. Hâkimlerden ve Savcılardan Kaynaklanan Sebepler	134
3.2.2.2. Hâkimlerin ve Savcılarının Tayin ve Terfi Durumları	137
3.2.2.3. Avukatlardan Kaynaklanan Sebepler	139
3.2.2.4. Mahkemelerin İş Yükünün Fazla Olması.....	140

3.2.2.5. Tebligat Uygulamasından Kaynaklanan Sebepler	143
3.2.2.6. Teknik Sebepler.....	145
3.2.2.7. Bilirkişilerden ve Adli Tıp Kurumu'ndan Kaynaklanan Sebepler.....	147
3.2.2.8. Yasama Organından Kaynaklanan Sebepler	150
3.2.2.9. Makul Olmayan Sürelerle Savaşma Kültürü Eksikliği	150
3.2. TÜRK HUKUKUNDA YARGILAMANIN HIZLANDIRILMASI VE İŞ YÜKÜNÜN AZALTILMASINA DAİR DÜZENLEMELER	154
3.2.1. Soruşturma, Kovuşturma veya Yargılama Hedef Sürelerinin Belirlenmesi ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik	154
3.2.2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının Tesisine Hizmet Eden Yasal Düzenlemeler	159
3.2.2.1. 6217 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenlemeler	159
3.2.2.2. 650 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de Yer Alan Düzenleme.....	162
3.2.2.3. 6352 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenlemeler	163
3.2.2.4. 6526 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenlemeler	165
3.2.2.5. 6572 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenlemeler	167
3.2.2.6. 3402 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenleme	168
3.2.2.7. 7036 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenlemeler	168
3.2.2.8. 5237 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenleme	171
3.2.2.9. Yargı Organları Dışındaki Kurumların Kimi Yargısal Konularda Yetkilendirilmesi ve Bu Bağlamda Yer Alan Yasal Düzenlemeler	172

3.2.2.10. 7155 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenleme	173
3.2.2.11. 7101 Sayılı Yasa'da Yer Alan Düzenleme	174
3.2.3. Suç Olmaktan Çıkarma Hareketleri	176
3.2.4. Bireysel Başvuru Yolu.....	177
3.2.5. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu.....	183
SONUÇ.....	189
KAYNAKÇA	193